

DakShinamurti Upanishad

——
दक्षिणामूर्त्युपनिषत्

——
Document Information

Text title : DakShinamurti Upanishad

File name : dakshina_upan.itx

Category : upanishhat, shiva

Location : doc_upanishhat

Author : Vedic tradition

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : 49 / 108; Krishna Yajurveda - Shaiva upanishad

Latest update : Mar. 19, 2000

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 30, 2023

sanskritdocuments.org

DakShinamurti Upanishad

દક્ષિણામૂર્ત્યુપનિષત્

યન્મૌનવ્યાપ્યયા મૌનિપટલં ક્ષણમાત્રતઃ ।
મહામૌનપદં યાતિ સ હિ મે પરમા ગતિઃ ॥

ૐ સહ નાવવતુ । સહ નૌ ભુનક્તુ । સહ વીર્યં કરવાવહૈ ।
તેજસ્વિનાવધીતમસ્તુ મા વિદ્ધિષાવહૈ ॥

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥

ૐ બ્રહ્માવર્તે મહાભાણ્ડીરવટમૂલે મહાસત્રાય સમેતા
મહર્ષયઃ શૌનકાદયસ્તે હ સમિત્વાણયસ્તત્ત્વજિજ્ઞાસવો
માર્કણ્ડેયં ચિરડજીવિનમુપસમેત્ય પપ્રચ્છુઃ કેન ત્વં
ચિરં જીવસિ કેન વાનન્દમનુભવસીતિ । પરમરહસ્યશિવ-
તત્ત્વજ્ઞાનેનેતિ સ હોવાચ । કિં તત્પરમરહસ્યશિવતત્ત્વજ્ઞાનમ્ ।
તત્ર કો દેવઃ । કે મન્ત્રાઃ । કો જપઃ । કા મુદ્રા । કા નિષ્ઠા ।
કિં તજ્ઞાનસાધનમ્ । કઃ પરિકરઃ । કો બલિઃ । કઃ કાલઃ ।
કિં તત્સ્થાનમિતિ । સ હોવાચ । યેન દક્ષિણામુખઃ શિવોડપરોક્ષીકૃતો
ભવતિ તત્પરમરહસ્યશિવતત્ત્વજ્ઞાનમ્ । યઃ સર્વોપરમે કાલે
સર્વાનાત્મન્યુપસંહૃત્ય સ્વાત્માનન્દસુખે મોદતે પ્રકાશતે
વા સ દેવઃ । અત્રૈતે મન્ત્રરહસ્યશ્લોકા ભવન્તિ । મેઘા
દક્ષિણામૂર્તિમન્ત્રસ્ય બ્રહ્મા ઋષિઃ । ગાયત્રી છન્દઃ ।
દેવતા દક્ષિણાસ્યઃ । મન્ત્રેણાડ્ગન્યાસઃ । ૐ આદૌ નમ ઉચ્ચાર્ય
તતો ભગવતે પદમ્ । દક્ષિણેતિ પદં પશ્ચાન્મૂર્તયે પદમુદ્ધરેત્ ॥ ૧ ॥

અસ્મચ્છબ્દં ચતુર્થ્યન્તં મેધાં પ્રજ્ઞાં પદં વદેત્ ।
સમુચ્ચાર્ય તતો વાયુબીજં ચ્ચં ચ તતઃ પઠેત્ ।
અગ્નિજાયાં તતસ્ત્વેષ ચતુર્વિંશાક્ષરો મનુઃ ॥ ૨ ॥

ધ્યાનમ્ ॥

स्कटिकरजतवर्णं मौक्तिकीमक्षमाला-

ममृतकलशविद्यां ज्ञानमुद्रां कराग्रे ।

धधतमुरगकक्ष्यं यन्द्रयूयं त्रिनेत्रं

विधृतविविधभूषं दक्षिणामूर्तिमीडे ॥ ३ ॥

मन्त्रेण न्यासः ।

आदौ वेदादिमुख्यार्थं स्वराद्यं सविसर्गकम् ।

पञ्चार्णं तत उद्धृत्य अन्तरं सविसर्गकम् ।

अन्ते समुद्धरेत्तारं मन्त्रेषु नवाक्षरः ॥ ४ ॥

मुद्रां भद्रार्थदात्रीं स परशुहरिणं बाहुभिर्बाहुमेकं

जान्वासक्तं दधानो भुजगभिलसमाभ्युदकक्षयो वटाधः ।

आसीनश्चन्द्रभाण्डप्रतिघटितजटाक्षीरगौरस्त्रिनेत्रो

दधादाधः शुकाद्यैर्मुनिभिरभिवृतो भावशुद्धिं भवो नः ॥ ५ ॥

मन्त्रेण न्यासः ब्रह्मर्षिन्यासः -

तारं भ्रून्म उच्यार्थं मायां वागभवमेव च ।

दक्षिणापदमुख्यार्थं ततः स्थान्मूर्तये पदम् ॥ ६ ॥

ज्ञानं देहि पदं पश्चाद्ब्रह्मिजायां ततो न्यसेत् ।

मनुरष्टादशाणोऽयं सर्वमन्त्रेषु गोपितः ॥ ७ ॥

भस्मव्यापाण्डुरङ्गः शशिशकलधरो ज्ञानमुद्राक्षमाला-

वीणापुस्तैर्विराजत्करकमलधरो योगपट्टाभिरामः ।

व्याख्यापीठे निषण्णो मुनिवरनिकरैः सेव्यमानः प्रसन्नः

सव्यालः कृत्तिवासाः सततभवतु नो दक्षिणामूर्तिरीशः ॥ ८ ॥

मन्त्रेण न्यासः । [ब्रह्मर्षिन्यासः ।]

तारं परं रमाभीजं वदेत्सांभशिवाय च ।

तुभ्यं यानलजायां मनुद्वादशवर्णकः ॥ ९ ॥

वीणां करैः पुस्तकमक्षमालां

बिम्बाणामल्लामगलं वराढ्यम् ।

कृष्णीन्द्रकक्ष्यं मुनिभिः शुकाद्यैः

सेव्यं वटाधः कृतनीडमीडे ॥ १० ॥

विष्णु ऋषिरनुष्टुप् छन्दः । देवता दक्षिणास्थः ।

મન્ત્રેણ ન્યાસઃ ।

તારં નમો ભગવતે તુભ્યં વટપદં તતઃ ।

મૂલેતિ પદમુખ્યાર્યં વાસિને પદમુદ્ધરેત્ ॥ ૧૧ ॥

પ્રજ્ઞામેધાપદં પશ્ચાદાદિસિદ્ધિં તતો વદેત્ ।

દાયિને પદમુખ્યાર્યં માયિને નમ ઉદ્ધરેત્ ॥ ૧૨ ॥

વાગીશાય તતઃ પશ્ચાન્મહાજ્ઞાનપદં તતઃ ।

વલ્કિજાયાં તતસ્ત્વેષ દ્વાત્રિશદ્ભર્ણકો મનુઃ ।

આનુષ્ટુભો મન્ત્રરાજઃ સર્વમન્ત્રોત્તમોતમઃ ॥ ૧૩ ॥

ધ્યાનમ્ ।

મુદ્રાપુસ્તકવલ્કિનાગવિલસદ્ભાલું પ્રસન્નાનનં

મુક્તાહારવિભૂષણં શશિકલાભાસ્વત્કિરીટોજ્જવલમ્ ।

અજ્ઞાનાપહમાદિમાદિમગિરામર્થ ભવાનીપતિ

ન્યગ્રોધાન્તનિવાસિનં પરગુરું ધ્યાયામ્યભીષ્ટામયે ॥ ૧૪ ॥

મૌનમુદ્રા ।

સોડહમિતિ યાવદાસ્થિતિઃ સનિષ્ઠા ભવતિ ।

તદભેદેન મન્ત્રાન્નેડનં જ્ઞાનસાધનમ્ ।

ચિત્તે તદેકતાનતા પરિકરઃ । અડ્ગચેષ્ટાર્ણણં બલિઃ ।

ત્રીણિ ધામાનિ કાલઃ । દ્વાદશાન્તપદં સ્થાનમિતિ ।

તે હ પુનઃ શ્રદ્ધાનાસ્તં પ્રત્યૂચુઃ ।

કથં વાડસ્યોદયઃ । કિં સ્વરૂપમ્ । કો વાડસ્યોપાસક ઇતિ ।

સ હોવાચ ।

વૈરાગ્યતૈલસમ્પૂર્ણે ભક્તિવર્તિસમન્વિતે ।

પ્રબોધપૂર્ણપાત્રે તુ જ્ઞામિદીપં વિલોકયેત્ ॥ ૧૫ ॥

મોહાન્ધકારે નિઃસારે ઉદેતિ સ્વયમેવ હિ ।

વૈરાગ્યમરણિં કૃત્વા જ્ઞાનં કૃત્યોત્તરારણિમ્ ॥ ૧૬ ॥

ગાઢતામિસ્રસંશાન્ત્યૈ ગૂઢમર્થં નિવેદયેત્ ।

મોહભાનુજસંક્રાન્તં વિવેકાખ્યં મૃકણુજમ્ ॥ ૧૭ ॥

તત્વાવિચારપાશેન બદ્ધં દ્વૈતભયાતુરમ્ ।

ઉજ્જીવયત્રિજાનન્દે સ્વસ્વરૂપેણ સંસ્થિતઃ ॥ ૧૮ ॥

शेमुषी दक्षिणा प्रोक्ता सा यस्याभीक्षणे मुष्मम् ।

दक्षिणाभिमुष्मः प्रोक्तः शिवोऽसौ ब्रह्मवादिभिः ॥ १८ ॥

सर्गादिकां लोके भगवान्विरिञ्चि-

रुपास्थैनं सर्गसामर्थ्यमाप्य ।

तुतोष चित्ते वाञ्छितार्थाश्च लब्ध्वा

धन्यः सोपास्थोपासको भवति धाता ॥ २० ॥

य एमां परमरुडस्यशिवतत्त्वविद्यामधीते स सर्वपापेभ्यो मुक्तो भवति ।

य एवेवं वेद स कैवल्यमनुभवतीत्युपनिषत् ॥

ॐ सः सः नावतु । सः नौ भुनक्तु । सः वीर्यं कर्वावहै ।

तेजस्विनावधीतमस्तु मा विद्विषावहै ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

एति दक्षिणामूर्त्युपनिषत्समाप्ता ॥

Encoded by Sunder Hattangadi

DakShinamurti Upanishad

pdf was typeset on August 30, 2023

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

